Leo Marić

KÁOSZBAN

A Hagyománytól a káoszig, és azon túl – Interjú Baranyi Tibor Imrével[*]

Leo Marić: – Elindulásként kifejtené olvasóink számára a különbséget hagyomány és Hagyomány között? Amely utóbbira René Guénon és hagyományelvű hívei gondolnak, amikor primordiális tradícióról beszélnek?

Baranyi Tibor Imre: – A primordiális tradíció (magyarul őseredeti hagyomány vagy őshagyomány *[a szerk.]*) ideáját mára sokan kiforgatták. Fontos, hogy ezt nem pusztán történeti síkon kell felvetni. Vegyük ugyanis tekintetbe, hogy a modern ember a történetiséget kizárólag lineáris értelemben gondolja el, ráadásul úgy, hogy abban fejlődés *(evolutio)* és haladás *(progressio)* megy végbe: vagyis a kezdeti legprimitívebb állapottól a mai legfejlettebb állapotig egy vertikális és monoton emelkedés zajlik. Amikor e jellegzetesen modern szemlélet körében vetődik fel, és azt mondják, hogy a lineárisan felfogott idő kezdetén, a történelemben, a szorosabban vett történelmet megelőző történetiségben volt egy primordiális tradíció, akkor ez erősen leegyszerűsített és tarthatatlan elgondolás. S ez esetben viszonylag könnyen tagadható, hiszen ennek nincsenek olyan nyomai vagy közvetlen bizonyítékai, melyek a kísérletező és állandóan faktuális bizonyítékokat kereső mentalitás számára igazolhatnák a létét.

Aki nem *akar* valamit megérteni, az azt nem fogja megérteni. Itt egy intuícióból következő belátásra van szükség. Olyasmire, hogy ha megfelelő magasságból és megfelelő komolysággal tekintünk rá a hagyományokra és a vallásokra, akkor ezzel a komolysággal azt kell mondanunk, hogy nem lehet, hogy ne legyen egy olyan valóság, amit őseredeti hagyománynak nevezhetünk. És ami nemcsak a múltban, valamikor az időben gondolandó el, hanem bizonyos értelemben itt és most is jelen van. Ebből látszik, hogy mennyire nem pusztán történeti valóságról van szó, hanem arról, hogy amikor az intellektuális intuíció és az értés megfelelő szintjeire fel tudok emelkedni, akkor tulajdonképpen mondhatom azt, hogy belépek az őseredeti hagyomány valóságába. Ez valójában a mitikus-mitológiai szintet is meghaladja, és azt lehet mondani, hogy egy eredeti spirituális állapottal kapcsolatos. De ugyanez vonatkoztatható magára a Paradicsomra is, a bibliai *Teremtés könyvé*ben szereplő édeni állapotra. Elsősorban az sem a történetiség szintjén tételezendő, hanem úgy, ahogy Jézus Krisztus mondja, miszerint *„az Isten királysága bennetek van" (regnum Dei est intra vos)*. Nyilvánvalóan nem fizikailag, hanem lényegi értelemben. Ez egy esszenciális állapot, egy esszenciális valóság.

[*] Megjelent horvát nyelven az *Obnova. Časopis za kulturu, društvo i politiku* című periodika (Zágráb) 8. számában (2017).

Amiről szó van, azt a keresztény vallás fogalmait használva úgy lehetne szimbolikusan leírni, mint az első ember *(Adam harison)*, vagyis „Ádám" vallását. Vajon az első embernek, aki nem evolúció révén jött létre, hanem Isten hasonlatosságára teremtetett, volt-e vallása? Vagy vallástalan volt? Nyilvánvalóan nem vallástalan volt – amennyiben itt a „vallást" a lehető legkitágítottabb értelemben vetjük fel. Amire egy lehetséges megfogalmazásban tehát „őseredeti hagyományként" utalunk, az tulajdonképpen „Ádám vallása" – a szót itt a merő „vallásosságot" messze megelőző és meghaladó értelmében felvetve. Ez éppenséggel a hagyomány legmagasabb szinten értelmezett eszméje és valósága. Ennek a történetiségben vagy valamilyen dokumentáltság formájában nem maradt nyoma. Ez azonban egyáltalán nem feltétlenül jelenti azt, hogy nem létezett, s aminek lényegi rekonstruálása a leszármazásaiból, vagyis a máig fennmaradt szellemi hagyományok és vallások lényegi és formafeletti princípiumaiból történhet meg, egy valódi intellektuális intuícióra építő együttlátás és szellemi megvalósítás révén. Ez a munka hasonlatos lenne ahhoz, ha – tegyük fel – a keresztény vallásból valamilyen okból kifolyólag eltűnne a Kinyilatkoztatásnak az a része, amely Jézus Krisztus tanításait tartalmazza, tehát eltűnnének az *Evangéliumok*, és azoknak semmilyen írásos és egyéb dokumentációja nem maradna. Csupán a számos keresztény felekezet és irányzat lenne, és az írott hagyomány későbbi formái. Ez esetben ezekből – hasonlatszerűen felfogva – arra a következtetésekre lehetne jutni, hogy a jézusi kinyilatkoztatás sohasem létezett, az csak kitalálás. Ez azonban nyilvánvalóan hibás feltételezés lenne. Ezzel szemben az a hozzáállás helyes, amely megpróbálná a megmaradt nyomokból mint „leszármazásokból", azok együttlátása révén, egy valódi intellektuális intuícióval és szellemi megvalósítás formájában helyreállítani azt, amiből mindezek erednek: ha nem is tételesen, de annak legalább a létét feltételezve, s mintegy arra építve.

Ádám teremtése (12. századi mozaik, Monreale)

Ha a téves értelmezéseket meghaladjuk, azt lehet mondani, hogy a hagyomány legmagasabb jelentésében mindenekelőtt a primordiális tradíciót (őseredeti hagyományt) vagy szupertradíciót (hagyományok feletti Hagyományt) jelenti. Ez a jelenlegi

világciklus (szanszkrit: *mahá-juga*) kezdetétől jelen van az ember inherens tudásaként. E tudás, bizonyos értelemben, „őstudásnak" is nevezhető, főként magának a tudás birtoklásának a veleszületett, spontán és teljes volta miatt. Ugyanis ez a tudás lényegileg megelőzi és meghaladja magát a világ kezdetét, mivel magából a nem-megnyilvánultból (nem-manifesztáltból), s végső soron Istenből ered. Így eredetére nézve sem nem időbeli, sem nem térbeli. Az őseredeti hagyomány örökérvényű *(perenniális)*, azonban a ciklikus alászállás és a ciklikus korszakok folyamán mind térben, mind időben különböző részformákra (partikuláris formákra) válik szét, amelyek mintegy leszármazásait képezik. Ez a szétválás és leágazás azonban nem érinti a szellemi lényeget *(essentia)*, s csupán a relatíve külső vagy járulékos formai elemek vonatkozásában jön létre. Emiatt lehet és kell a partikuláris tradíciók transzcendens egységéről beszélni, hiszen ez az egység magának az igazságnak az egysége, és pontosan ez az őseredeti hagyomány, amelyből közvetve vagy áttételesen minden igazi hagyomány és vallás származik.

– A primordiális tradíció elgondolása bizonyos hasonlóságokat mutat a második vatikáni zsinat katolikus ökumenizmusával és a New Age szinkretizmusával; mi különbözteti meg a tradicionalitást a modern kor e jellegzetességeitől?

– Az őseredeti hagyomány tételezése mint a hagyományok és vallások közös eszmei origója a felületes és főleg a modernitás által átitatott szemlélettel rendelkezők számára tűnhet úgy, mint valamiféle ökumenizmus. Olyannak, ami összemosással vagy szinkretizmussal kapcsolatos, s általában úgy szokott működni, hogy a lényeges kérdéseket félreteszik, mert ott eleve reménytelen a megegyezés, és azután alacsony formai, ceremoniális szinten megtörténik valamiféle kiegyezés. A helyes álláspont ezzel homlokegyenest ellentétes. Amikor a vallások transzcendens egységéről szólunk, az nem a modern ökumenizmus egyik formája. Ezek végletes ellentétben állnak egymással. A modern ökumenizmus paródiaként jelenik meg, és nem véletlenül kedvelt ideája annak, amit úgy neveznek, hogy *New Age*, vagyis 'új kor', ami számos és főként a lényegre utaló eszme meghamisításával és szimulálásával kapcsolatos. Ilyen a „vallások parlamentje" és számos dolog, ami ehhez hasonlatos, s ami nemcsak a keresztény ökumenizmus, hanem egy összvallási *(panreligionalis)* ökumenizmus jegyében fogant. De ez mindig a formák síkján akar kiegyezni, ahol engedményeket tesznek egymásnak, tévesen. A tradicionális álláspont a különbségeket messzemenőkig tiszteletben tartja. Pozitívként értékeli azt, hogy a formák világában jelentős különbség van a vallások között. De miért lenne ez probléma? Ennek örülni kellene, mert ez a világ sokszínűségéhez és gazdagságához tartozik. A tradicionális szemlélet *eszmei és elvi szinten* egyetemes. Az egyetemesség jelentőségére hívja fel a figyelmét a mai keresőknek, mégpedig azért, mert a teljes körű antitradicionális offenzíva korában, ahol a szellemellenes sötétség erői gyakorlatilag az egész világ elnyelésével és az emberi tudat megmérgezésével fenyegetnek, ott valójában egyetlenegy szinguláris tradicionális forma – ezt nyilván lehet vitatni, így ez belátás kérdése – nem elegendő. Ez az egyik ok, ami miatt az eszmei és elvi egyetemesség jelentőségét kimondom és hangsúlyozom. Gyakorlati, praxeológiai vonatkozásban viszont az emberek számára a szingularitást javaslom, már amennyiben elérhető valamely hiteles szinguláris hagyományos vagy vallási forma. Ha nem érhető el, ott nemszokványos szellemi megoldást kell, mintegy végső lehetőségként választaniuk a megvalósításra törekvőknek. De bárhogyan is legyen, az

eszmei, elvi egyetemesség segíthet abban, hogy az ember megértse azt az ösvényt, amin azután el fog indulni. Összefoglalva: a valódi tradicionális szemlélet a metafizikai princípumok ismeretében még csak nem is egyszerűen szintézist, hanem *szinopszist*, vagyis *együttlátást* valósít meg. Ezzel szemben a *New Age* mozgalom szellemét a formák művi egybegyúrása és keverése jellemzi, vagyis a szinkretizmus és az eklekticizmus.

– A tradicionális gondolkozók, konkrétan Guénon és Julius Evola között, volt egy vita a szellemi és az időbeli tekintély elsőbbsége kapcsán. Miben áll a hagyományelvű rátekintés napjainkban az egyház és az állam viszonyát, valamint a szekularizáció jelenségét illetően? Továbbá milyen álláspontot foglal el a tradicionális iskola a hagyományhű katolicizmus tekintetében, amilyen például a Szent X. Piusz Papi Testvériség?

– Az európai történelemben a szellemi tekintély és az időbeli hatalom (ahogyan René Guénon fogalmazott: az *autorité spirituelle* és a *pouvoir temporel*) közös princípiumának elhalványulása a középkor vége felé a pápaság és a császárság sajnálatos ellentétéhez vezetett. Nem az volt a probléma elsősorban, hogy a császár és a pápa külön-külön birtokolták volna a funkcióikat, hiszen ha a római császárt *csak úgy* tekintenénk, mint a katonai és törvényhozó hatalom legfőbb képviselőjét, aki mintegy első a *ksatriják* között, a római pápát pedig, mint a szellemi kaszt, a spirituális *autoritas* legfőbb képviselőjét, akkor nem lehetne kétségbe vonni a szellemi kaszt vagy a pápa elsőbbségét és felsőbbségét. De nem egyszerűen erről volt szó. A római és a német-római császár egyik rangbeli megnevezése éppenséggel a *pontifex maximus* volt. A német-római császár, eredeti nevén a Szent Római Birodalom császára tehát – az úgynevezett ghibellin felfogás értelmében – képviselte azt a princípiumot, amit a római pápa, és emellett a világi uralkodó címével és kvalitásaival is rendelkezett. E két tradicionális elv jelent meg és ütközött össze a *ghibellinek*/*Hohenstaufenek* (primátus tekintetében császárpártiak) és a *guelfek*/*Welfek* (primátus tekintetében pápapártiak) konfliktusa esetében. Dante Alighieri például úgynevezett fehér *guelf* volt, noha élete végén egyre inkább közeledett a ghibellin táborhoz. A fehér guelfek és fekete guelfek közötti nézetkülönbség lényege nagyjából az volt, hogy bár egyikük sem ismerte el a császár főhatalmát a pápa felett, a *fehér guelfek* azt vallották, hogy a pápa csak a szellem (egyház, üdvözülés) ügyeivel foglalatoskodjék, és ezeken uralkodjon, a császár pedig csak az evilág ügyeivel – vagyis ezeknek a területeknek a főméltóságai. Sajátos kifejezésekkel élve úgy is mondhatnánk, hogy a fehér guelfek a pápát „világpapnak" *(le sacerdoce du monde)* tekintették, a császárt pedig „világkirálynak" *(le roi du monde)*, némileg – és felfogásuk szerint következetesen és helyesen – a pápa primátusát arrogálva, de – és ez a lényeg – szétválasztva a funkciókat. A fehér guelfek szerint a német-római császár és a római pápa nem alattvalói egymásnak. Ezzel szemben a *fekete guelfek* magasabbra értékelték a pápát, s úgyszólván „világpapkirálynak" *(le sacerdoce et roi du monde)* tekintették, vagyis álláspontjuk szerint a pápa minden világi hatalom birtokosa, természetesen a „világpapi" *(le sacerdoce du monde)* funkcióé is, egy személyben, akinek a német-római császár az alattvalója. A *ghibellinek* ugyanakkor másból indultak ki. Szerintük a német-római császár nemcsak első a *ksatriják* között, miként a guelfek vélekedtek, vagyis nemcsak „világkirály", hanem a legfőbb (nyilván nem így fogalmaztak, ezt csak én mondom így) *bráhmana* is egyben, amit *pontifex maximus* címe is kifejezett, s ami egészen a római *Cæsar*ok idejéig nyúlik vissza. Álláspontjuk szerint a pápa viszont csak az első

bráhmana, aki nem birtokolja a *rádzsa-ksatrija* (mint „világkirály" *[le roi du monde]*) méltóságát, s ilyenként alatta áll a „világpapkirály" *(le sacerdoce et roi du monde)* funkciót birtokló és gyakorló német-római császárnak. Vagyis nézetük szerint a római pápa a német-római császár alattvalója. Észre kell venni, hogy itt három legitim és tradicionális felfogásról van szó, amelyek között nem lényegi, hanem járulékos eltérések vannak. Noha ezek az járulékok bőven elegendőek voltak ahhoz, hogy a felek egymás ellen háborúkat vívjanak, beleértve a fekete és fehér guelfek egymás között véres konfliktusait is. A *ghibellin*ek tehát azt képviselték, hogy a római császár rangban, méltóságban és létrendi fokozatában megelőzi a pápát, és azzal szemben primátusa van. Mégpedig azért, mert – legalábbis elvben – egyrészt birtokolja a spirituális vezető, a *pontifex maximus* funkcióját, másrészt a királyok, a *rádzsa-ksatrij*ák méltóságát, egy mindkettőt megelőző őseredeti egységben.

Ehhez a korabeli fogalmakat használva hozzáteszem, hogy René Guénon tulajdonképpen fekete guelf volt vagy lett volna, abban az értelemben, hogy a római pápát „mindhárom világ királyának" tekintette. Kifejezetten utal erre a *Le Roi du monde*-ban, például amikor a pápai koronát, a *Tiara* szimbolikáját említi. Ugyanakkor Guénon szerint a német-római császár csupán a *ksatrij*ák vagy lovagok között az első, s mint ilyen nyilvánvalóan alávetettje a római pápának. Ezzel szemben Julius Evola markáns és elkötelezett ghibellin volt vagy lett volna. Szerinte a német-római császár „mindhárom világ királya", szemben a római pápával, aki csupán egy lunáris meghatározottságú partikuláris vallás főpapja, s mint ilyen alattvalója a német-római császárnak. Mindent összevetve Julius Evola álláspontja e téren némileg érvényesebb volt szerintem, noha Guénon felfogása is tökéletesen helyesnek tekinthető.

Tradicionális nézőpontból a katolikus tradicionalizmus pozitívan értékelhető, de a szekularizmussal és az ateizmussal szemben, az egyéb tradicionális formákkal és vallásokkal való szövetség kialakítása tekintetében vannak problémák. A valódi törésvonal ugyanis nem a tradicionális vallások között van, hanem a tradicionalitás és az antitradicionalitás között feszül. A Szent X. Piusz Papi Testvériség *(Fraternitas Sacerdotalis Sancti Pii X)* a katolikus modernizmushoz képest jelenleg felüdítő szellemi irányvonalnak tekinthető.

– A 19. században a hagyományhű politikai erők gyakran álltak konfliktusban nemzeti mozgalmakkal. Mindazonáltal a 20. század elejére a tradicionalizmus és a nacionalizmus a történelem ugyanazon oldalán találta magát. Ez csak „érdekházasság", vagy valami több? Milyen a hagyományelvű rátekintés a nemzetre és a nacionalizmusra?

– Nyomokban már korábban is jelentkezett, de a mélységesen antitradicionális indíttatású és áthatottságú francia forradalomban (1789) lépett színre mintegy robbanásszerű erővel az a törekvés, amely – az „egalizmus" téveszméjével karöltve – a nemzet *(natio)* fogalmát felhígította, s azzal hamisította meg, hogy mindenki a nemzethez tartozik, aki történetesen francia. Mindegy, hogy milyen minőségű ember, a lényeg az, hogy francia. Ez a forradalmi és hagyományellenes „nacionalizmus" pedig már a születésekor magában hordozta mostohagyermekét, a *chauvinizmust* (a „sovinizmust"), vagyis azt a pusztító téveszmét, amelynek jegyében mindenki más ellenséggé válik, aki nem az újdonsült

„E tudás, bizonyos értelemben, »őstudásnak« is nevezhető, főként magának a tudás birtoklásának a veleszületett, spontán és teljes volta miatt."

módon értelmezett „nacionalitás" körébe tartozik, és aminek következtében a legborzalmasabb háborúk robbantak ki és folytak le az emberi nem történetében. A francia forradalommal összefüggésbe hozható modern nacionalizmusnak, ami járványszerűen terjedt el egész Európában, tehát egyrészt már semmi köze nem volt a nemzet eredeti eszméjéhez, másrészt alapvetően sötét és okkult célja a tradicionális rend és struktúrák aláásása volt, főként a tömegeknek a nemzet körébe való átmeneti „beemelése" révén. A beemelés *valójában* soha nem történt meg, hanem éppen ellenkezőleg: mindennek és mindenkinek a pillanatnyilag létező legalacsonyabb szintre való lealacsonyítása és leszállítása zajlott.

„Amikor e jellegzetesen modern szemlélet körében vetődik fel, és azt mondják, hogy a lineárisan felfogott idő kezdetén, a történelemben, a szorosabban vett történelmet megelőző történetiségben volt egy primordiális tradíció, akkor ez erősen szimplifikált és tarthatatlan elgondolás."

A történelem kivitelező erői azonban nem álltak meg az országok határainál. Mivel a nivelláció, az egy szintre hozatal, rombolóerejét tekintve kiválóan bevált egy adott társadalom helyi keretein belül, ezt mintegy magasabb hatványra emelték, s megszületett az immár „határtalan" *internacionalizmus*. Esetében immáron az egyetlen kritérium az lett, hogy mindenki „velünk van", aki két lábon jár vagy „ember", s mivel ebben a álkritériumban számbelileg a legtöbben ismertek magukra, iszonyatos mennyiségi fölény jött létre a régi rend híveivel szemben: *„világ proletárjai"* egyesültek… Ezeket a tendenciákat és folyamatokat érzékelve, bizonyos erők megelégelték az *internacionalizálás* folyamatait, s megállításuk végett ismét a nacionalizmushoz nyúltak: de immáron némileg más előjellel. A liberalizmus mellett az internacionalizmus és a világkommunizmus megállítását zászlajára tűző, elsősorban a 20. század első felére megerősödő szélsőjobboldali nacionalizmusok szerepe ebben az összefüggésben kétségtelenül pozitív és konzerváló jellegű volt, noha más vonásaik továbbra is erősen antitradicionális és modern jellegzetességeket mutattak.

A tradicionális világ ellen, eleinte főként Nyugaton, nagyjából a középkor végétől kibontakozó hagyományellenesség döntően az individualizmus, politikailag a liberalizmus formáját öltötte. A liberalizmus az ember minden magasabb rendű identitásának a lebontására és eltörlésére irányult és irányul, egészen az atomizált individuum (egyed) identitás-minimumának elérésig. Ebben vélte megtalálni az egzisztenciális „szabadságot". Rendkívüli és szívós hatékonysággal először – a szekularizmus révén – megszüntette a középkor egyetemes orientációjú és „úton járó" emberének hagyományos és vallási identitását. Majd ezt követte az etnikai önazonosság felszámolása a kozmopolitizmus és internacionalizmus révén, az osztályokkal kapcsolatos önazonosság eltörlése az egalizmus erőltetése révén, a szülőföld és hazafiúiság eszméjének aláásása az „emberi jogok" címszó alatt, és végül a nemi önazonosság felszámolása a *gender*elmélet elve és gyakorlata alapján. A liberalizmusra a modernitás keretein belül két reakció született: egy baloldali és egy jobboldali. Az antiliberalizmus baloldali formái döntően az ember osztályazonosságának mint proletáridentitásnak a kialakításáért, megtartásáért és megerősítéséért harcoltak, míg ezzel szemben a jobboldali reakciók a faji, illetve a nemzeti önazonosság megőrzésében vagy helyreállításában látták a megoldás kulcsát a modern paradigmán belül. A történelem mindkét próbálkozás kudarcát hozta, s a tradicionalitás elleni lázadás mint liberalizmus mára gyakorlatilag egyeduralomra jutott egy ilyenformán egypólusú és globalizált világban. 1990 után minden nacio-

nalista törekvés tulajdonképpen a modern liberális paradigmán *belüli* kísérletnek számít, amely valójában a konvencionális jobb- és baloldaliság egymás ellen való kijátszása formájában tovább erősíti a liberalizmus térnyerését, mely utóbbi – megfelelő teológiai tudás révén – könnyen azonosítható mint az apokalipszis ideológiája. A liberális individualizmus hedonizáló „egyénisége" tulajdonképpen pontos ellenképe és paródiája a tradicionális világ „úton járó" egyetemes emberének: egyiküket sem jellemzi semmilyen részleges identitás, de amíg az előbbiben mintegy lefelé elmállott és megsemmisült minden magasabb önazonosság, addig a tradicionális világ embere mintegy felette állt a részleges önazonosításoknak és önmeghatározásoknak. Az ezek között található nemzeti identitás megtartásának, illetve visszaszerzésének részleges érvénye csakis az egyetemes önazonosság helyreállításának útján tárulhat fel. E nélkül az esetek döntő többsége azt mutatja, hogy a nacionalizmus, különösen a modern tendenciák maghatározó jelenléte esetén, belecsúszik egy szűklátókörű provincializmusba és lokalizmusba, amely képtelen felvenni a harcot a liberalizmus negatív egyetemességével.

– Amikor nacionalizmusról beszélünk, ma nem hagyhatjuk figyelmen kívül a migránsválságot és nacionalista reakcióit. Európa sokáig elhúzódó bevándorlási folyamatokkal és kontinensünk etnikai-vallási szerkezetének megváltozásával szembesül. Lehetséges, hogy a szembenálló hagyományok együtt létezzenek egymás mellett? Mi a hagyományelvű válasz e problémára?

– A recens bevándorlási válság kapcsán sokan rettegnek egy állítólagos iszlamizációtól. Ezzel szemben minden eddigi ismeretünk azt bizonyítja, hogy a mai antitradicionális Nyugat mindennel szemben, ami tradicionális jellegű, pusztító erejűnek bizonyult, és elnyelte azt. Az iszlámmal sincs ez másként. Kisebb számban ugyanakkor olyanok is vannak, akik abban reménykednek, hogy a Nyugat tradicionalizálódik a tömeges bevándorlás hatására.

A kérdés ez: miért akarva-akaratlanul ellenségünk az, aki a jelenlegi helyzetben Európába „migrál"?

1) Először vegyük azok esetét, akik akaratlagosan támadó szándékkal jönnek. Bosszúból a Nyugat ellen, mert az feldúlta és elpusztította országukat és otthonukat, vagy csak türelmetlenségből és kétségbeesésből, a hosszú úttól elfáradtan. Végső soron mindegy. A sorozatos határtámadások és a különféle merényletek nyilvánvalóvá tették a résztvevők ellenséges indíttatását. Ez utóbbiakat a legvajszívűbb emberbarát sem értékelheti másként, mint ellenséges érzületű támadásként. A mentegetők szerint türelmetlenek, kétségbe vannak esve. Nos, ez az, ami innentől kezdve teljesen mindegy. Ha az ember házába az ablakon köveket behajítva jönnek „menekülni" vagy „vendégségbe", a házigazda is megteszi a megfelelő lépéseket. Egyébként vannak adalékok arra nézve, hogy nem türelmetlenségről és kétségbeesésről van szó, hanem szervezett szabotázsról… Márpedig, aki támadólag és ártó szándékkal jön, ha bejut, két hónap vagy év múlva sem a nyugati mentalitás tradicionális helyreállításán kezd majd fáradozni. Baj és sötétség van itt elég. Agresszióval ez csak fokozódik.

2) A másik eset azoké, akik békésen jönnek, és tényleg menekültek, vagy csak anya-

„A »tradicionalista« jövőkép, mint említettem, elsősorban az emberre épít: az Európa intellektuális romjai között még eszmélni képes, magát az általános szuggesztiók hatása alól kivonni képes, magasan differenciált emberre, akinek esetlegesen pozitív társadalmi hatása lehet."

gilag gazdagabb életet szeretnének élni. Ki kell mondani, hogy akit éppen a mélységesen antitradicionális, vallástalan, vagy ha úgy tetszik, szekuláris Nyugat vonz, abban a hagyomány és vallás már kihunyó félben van vagy elhalt. Többnyire éppen lényegi értelemben: a létszemlélete vonatkozásában. Vajmi keveset számít e téren az, ha külsőleg vallásgyakorló benyomását kelti. Ezt előbb-utóbb teljesen elnyeli a totális nyugati antitradicionalitás és vallástalanság, s lesz belőle egy – többnyire alulkvalifikált – westernizálódott arab, afgán, beduin, néger stb. Aki ráadásul gyökértelen, és az arab, afgán, beduin, néger stb. identitását számításból elfogadó dicsérő liberális erők által korlátlanul uralható és mozgatható lesz: szinte biztosan liberális. A Nyugaton jelenleg szinte kizárólagosan uralkodó antitradicionalitást és vallásellenességet migrációval és bevándorlással, főként ha agresszív jellegű, nem lehet megszüntetni. Netalán ehhez akarjuk a bevándorlókat „integrálni" vagy „asszimilálni"? Mondjuk ki, az a keleti, aki a jelenlegi hagyományellenes Nyugaton uralkodó mentalitáshoz „integrálódik" vagy „asszimilálódik", az szellemi értelemben egy gonosztevő. A hagyományellenesség megszüntetéséhez a Nyugat saját hagyományainak restaurációjára lenne szükség, amely pedig alapvetően nem lehet más, mint a kereszténység. Ebben segíthetnek a saját tradíciójukhoz hű keletiek. Otthonról. Békésen. Saját vallásuk példamutató gyakorlásával. Nem pedig határátkelő helyeket ostromolva és fél országokat teleszemetelve, erőszakoskodva, pusztítva.

„A valódi törésvonal ugyanis nem a tradicionális vallások között van, hanem a tradicionalitás és az antitradicionalitás között feszül."

– Kiadott könyvek és hagyományhű gondolkodók növekvő számából ítélve a tradicionális iskola egyre népszerűbbé válik Nyugaton. Nemrégiben a* The New York Times *közölt egy cikket, amely kiemelte Julius Evola gondolatainak hatását Steve Bannonra, Trump elnök főtanácsadójára, jelezve, hogy a tradicionalitás mint idea, politikailag egyre időszerűbbé válik. Gondolja, hogy ez szélesebb körű nyugati paradigmaváltás része, vagy csak egy intellektuális epizód?

– A tradicionális princípiumok elveszítése és a középkor óta fokozódó antitradicionalizálódás egyre súlyosabb krízisekbe sodorja a Nyugatot, és ezzel együtt lassan az egész világot. A Nyugatnak, azon belül Európának egyszerűen nincs más esélye a végromlás elkerülésére, mint a hagyományhű alapelvek és az ezekből következő tradicionális szemléletmód és érzület helyreállítása: természetesen a megváltozott tér- és időbeli feltételek maximális figyelembevételével. Habár egyre többen ismerik fel ezt, szélesebb körű paradigmaváltás nem észlelhető. Minden pozitív változásnak az emberen kell kezdődnie, pontosabban fogalmazva saját magamon. Erre pedig minden látszat ellenére megvan minden esély. Ha akarat van, út is van. Ha a modern nyugati ember képes felismerni, hogy mindenekelőtt neki kell megváltoznia, elsősorban világszemlélete és életstílusa vonatkozásában, akkor annak lehetnek pozitív társadalmi következményei is. A sarokkő nem a politikai program, hanem az ember. A feladat tehát elsősorban nem politikai, bár az is, hanem *sacerdotalis*. Hozzá kell segíteni a modern embert, hogy világszemléletét és eltorzult identitását kiigazítsa, és önmagát újra tradicionálissá és szakrálissá tehesse. Ez a fő orvosság a világ bajaira. A politika – amennyiben helyes alapelvek mentén, jószándékú és megfelelő felkészültségű emberek művelik – legfeljebb segédkezhet ebben. Ez viszont fontos feladata lenne.

– A tradicionalitás eszméje kimondottan erős Magyarországon, ahol támogatást nyert a vezető ellenzéki párt, a nemzeti-konzervatív Jobbik részéről, amelynek elnöke, Vona Gábor számos alkalommal említette Julius Evola, René Guénon, Hamvas Béla, Mircea Eliade stb. nevét. Milyen a magyar jövő „tradicionalista" képe?

– A tradicionális eszme valóban erős Magyarországon, azonban a szinte mindenre kiterjedő antitradicionális meghatározottság jóval erőteljesebb. A Jobbik, körülbelül két évvel ezelőtt, sorsdöntő válaszút elé érkezett ezzel kapcsolatban. Olyan befolyások léptek működésbe e válaszút közeli helyzet tekintetében, és a „néppártosodás" címszó alatt, amelyek az antitradicionális erők inváziójáját jelentették, de amelyek a világ jelenlegi állása szerint úgyszólván természetesek. Tanulságos történet, amit külön kellene tárgyalni, s amit nem lehetetlen, hogy egyszer meg is teszek. A „tradicionalista" jövőkép, mint említettem, elsősorban az emberre épít: az Európa intellektuális romjai között még eszmélni képes, magát az általános szuggesztiók hatása alól kivonni képes, magasan differenciált emberre, akinek esetlegesen pozitív társadalmi hatása lehet. Európa mentalitását kell megváltoztatni a megváltozott mentalitású embereknek. Ebben, megfelelő igény esetén, az autentikus Kelet képviselői segíthetnének. A változásnak pedig az antitradicionalitástól a tradicionalitás irányában kell végbemennie, úgy, ahogy többek között René Guénon *A modern világ válsága* című könyvében kifejtette. Formai helyreállítás azonban ma már nem lehetséges. Aki erre gondol, óhatatlanul kudarcra van ítélve. A vertikálisan jól struktúrált és rendezett tradicionális világot folyamatosan és visszavonhatatlanul felváltja a káosz horizontális világa. Ebben el lehet reménytelenül nyelődni, lehet a materiális hatalom illúziójával tevőlegesen részt venni, valamint lehet ezen tehetetlenül sopánkodni, végül pedig lehetséges mindezt szellemi-uralmi pozícióból megközelíteni. Ez utóbbi nélkülözhetetlen egy pozitív jövő megteremtéséhez.

– Hamvas Béla, a magyar tradicionális gondolkodó, „a barbárság vertikális társadalmi áttöréséről" beszélt, egy „benső áramlatról", amely a 19. század óta szembenéz az európai társadalommal. Miként élhet és cselekedhet napjaink világában a tradicionális princípiumok embere?

– Abban a drámai és tragikus helyzetben, melyben a jelenkori ember, a modern világ és főként a modern Nyugat van, és amelyet a hagyományellenesség világának lehet nevezni, elsősorban *akklimatizációra* van szükség. Szimbolikusan fogalmazva, tökéletesen ismerni kell azt a társadalmi, politikai, intellektuális stb. klímát, ami jelenleg körülvesz bennünket, de nem az ahhoz való igazodás, s pláne nem az azt kiszolgálás értelmében, hanem a klímának való *ellenállás* értelmében. Ellen kell állni a klímának, s ebben az ellenállásban kell kibontakoztatni a pozitív és tradicionális restaurációs törekvéseket, amelyeknek elsősorban a saját mentalitás megváltoztatására kell irányulniuk. Ez, megfelelő sikerek esetén, mintegy természetes következményként hozza meg a megfelelő gyümölcsöket a legkülönfélébb területeken. Aligha túlzás azt mondani, hogy az egyetemes hagyomány eszméje és a tradicionális szellemhez való *aktualizált visszatérés* az ember utolsó esélye az utolsó esélye önazonossága megőrzése tekintetében. Az idő kerekét azonban nem lehet visszaforgatni. A világot létesítő Abszolút Alany sem ezt akarja, hanem el akar menni a végső pontig, ahol minden a kezdet ellentétébe fordul. Eközben mindent maga alá fog temetni, ami korábban ismert vagy megszokott volt. A kérdés az, hogy a végső ponton ki vagy mi fog tudni megmaradni. Ez döntően nem a megválaszolás, hanem a megvalósíthatóság értelmében kérdés…